

سنجش احساس امنیت اجتماعی در مناطق شهری

(مطالعه موردی: شهر اردبیل)

بهرام ایمانی^۱، رضا کانونی^۲، عظیم حبیب‌زاده^۳، آرمان مسلمی^۴

تاریخ دریافت: ۹۴/۰۳/۱۰

تاریخ پذیرش: ۹۴/۰۶/۱۸

از صفحه ۱ تا ۳۴

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی
سال سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۴

چکیده

احساس امنیت به‌عنوان پدیده‌ای که تلفیقی از عوامل فردی، روانی و اجتماعی می‌باشد تحت‌تأثیر تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم افراد از شرایط متفاوت اجتماعی است و برای دستیابی به زندگی سالم و تداوم روابط اجتماعی هر انسانی نیازمند آن است. در همین راستا، هدف پژوهش حاضر سنجش احساس امنیت اجتماعی در مؤلفه امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت ارزشی و فرهنگی، امنیت خانوادگی، امنیت اخلاقی، امنیت شغلی و اقتصادی در مناطق چهارگانه شهر اردبیل می‌باشد. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی و از لحاظ هدف کاربردی است. داده‌ها و اطلاعات به دو صورت کتابخانه‌ای و میدانی گردآوری شده‌است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برای هر یک از مناطق به‌صورت مجزا انتخاب شده و روش نمونه‌گیری تصادفی است. داده‌ها در نرم‌افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفت و نتایج به‌دست‌آمده حاکی از آن است که تفاوت معناداری بین مناطق شهری و امنیت اجتماعی وجود دارد طوری که منطقه ۴ دارای کمترین احساس امنیت اجتماعی و منطقه ۲ دارای بیشترین احساس امنیت اجتماعی می‌باشد. همچنین، بین احساس امنیت اجتماعی، سن، جنس، سطح تحصیلات و شغل رابطه معناداری وجود دارد. به بیانی دیگر، حس امنیت در افراد دارای سن ۳۵-۵۵ سال بیشتر از دیگر رده‌های سنی است. احساس امنیت در مردان و افراد دارای تحصیلات بالا و افراد با مشاغل دولتی بیشتر است. باتوجه به آزمون رتبه‌بندی فریدمن منطقه ۲ دارای رتبه یک و منطقه ۴ دارای رتبه آخر و مناطق ۳ و ۱ به ترتیب دوم و سوم شدند.

کلید واژه‌ها: امنیت، امنیت اجتماعی، احساس امنیت، اردبیل.

۲- استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری و روستایی، دانشگاه محقق اردبیلی.

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی تهران (نویسنده مسئول) r.kanooni@mail.sbu.ac.ir

۳- رئیس دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان اردبیل.

۴- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی تهران.

مقدمه

درک شرایط امروز جهان ایجاب می‌کند که امنیت ملی کشورها فقط از منظر نظامی تعریف نشود و مؤلفه‌های دیگری نظیر امنیت اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی به‌عنوان سایر ابعاد حفظ و ارتقای سطح اقتدار ملی و بین‌المللی مورد توجه قرار گیرد (ماندل، ۱۳۷۷: ۷۲). امروزه جهانی شدن یک نظام بین‌المللی فراگیر است که بر سیاست داخلی و خارجی هر کشوری اثر می‌گذارد (فریدمن^۱، ۲۰۰۰: ۷). حتی در عصر امنیت‌زده پس از یازدهم سپتامبر ۲۰۰۱ نیز پیروزی از آن نیروهای همگراکننده خواهد بود (فریدمن، ۲۰۰۷: ۶۳۷-۶۰۷). از سوی دیگر، پیچیدگی محیط بین‌المللی و تغییرات سریع تکنولوژی به همراه ویژگی‌های دموگرافیکی جهان موجب گردیده است که به سکونتگاه‌های بشری، شرایط فضایی و روابط اجتماعی و انسانی آنها توجه بیشتری شود و اصولاً شهرها به‌طور اعلام‌نشده‌ای مظهر بروز و ظهور قدرت ملی هر کشور تلقی گردند. بدیهی است هرچه شهرها در رقابتی نامحسوس اما بی‌امان بتوانند منزلت و جایگاه خود را از سطح ملی به سطح منطقه‌ای و یا بین‌المللی والاتری برسانند به‌نوعی استعداد رشد و توسعه کشور متبوع را به اثبات رسانده‌اند (غنی‌زاده، ۱۳۸۹: ۳۲۷).

امنیت از مهم‌ترین نیازهای بشری و دارای مراتب و ابعاد قابل تأملی است که هر یک بر حسب نوع، موضوع و محتوای معرفت‌شناختی وابسته به آن می‌تواند ابعاد گوناگونی به خود بگیرد (کارگر و سرور، ۱۳۹۰: ۳). احساس امنیت پدیده‌ای چندبعدی است که صرفاً بر افراد تحمیل نمی‌شود بلکه اکثر افراد جامعه براساس نیازها، علایق، خواسته‌ها و توانمندی‌های شخصی و روانی خود در ایجاد و از بین بردن آن نقش اساسی دارند (بیات، ۱۳۸۸: ۳۲). نکته‌ای که بایستی به آن توجه شود نقش و اهمیت وجود احساس امنیت در افراد در بعد ذهنی در کنار وجود امنیت در بعد عینی است و به همین دلیل برخی از صاحب‌نظران احساس امنیت را مقدم بر وجود عینی امنیت معرفی می‌کنند (کرامتی، ۱۳۸۵: ۱۵۱). اساساً انسان برای رسیدن به اهداف والای انسانی بعد از برآوردن نیازهای اولیه فیزیولوژیکی نیاز به وجود امنیت و احساس امنیت دارد و در این میان مهم‌تر از امنیت موضوع احساس امنیت است. برخی از کارشناسان احساس امنیت را در یک

۱- Friedman.

جامعه مهم‌تر از وجود امنیت در آن می‌دانند زیرا ممکن است در جامعه‌ای امنیت از لحاظ انتظامی و پلیس وجود داشته‌باشد اما فرد احساس امنیت نکند. امنیت از فرد شروع می‌شود و به خانواده، جامعه و در نهایت نظام بین‌المللی ختم می‌شود (رسولی و صالحی، ۱۳۹۰: ۱۶۶).

مفهوم فضای شهری امن در مقابل مفهوم فضای شهری ناامن قرارداد. پدیده ناامنی دارای دو جنبه عینی و ذهنی است و تمامی عرصه‌های زندگی را در بر می‌گیرد. مقوله ناامنی از جنبه عینی تمامی مظاهر ناامنی از جمله: سرقت، قتل، خشونت و غیره را شامل می‌شود و مقوله ناامنی از جنبه ذهنی شامل داوری در خصوص امنیت منطقه و فضا است (صالحی، ۱۳۸۷: ۱۰۷). آمارهای موجود نشان می‌دهند که در سال‌های اخیر پرونده‌های مربوط به موادمخدر و سرقت در شهر اردبیل افزایش یافته‌است. همچنین به گزارش پلیس فتای اردبیل، ۹۰٪ کشفیات جرایم سایبری در سال گذشته مربوط به کارت‌های بانکی و برداشت غیرمجاز از حساب‌های بانکی شهروندان است. وجود اعتراض‌های مردمی در برخی از محله‌های خرید و فروش موادمخدر و کاهش امنیت شهروندان کاملاً بر این مطالب صحنه گذاشته و سنجش احساس امنیت اجتماعی به‌عنوان موضوع قابل مطالعه مطرح می‌شود. اهمیت مطالعه در خصوص احساس امنیت اجتماعی در مناطق شهری نیز از اینجا ناشی می‌شود که بدون شناخت عوامل مؤثر و مرتبط با احساس ایمنی در افراد تأمین امنیت اجتماعی و نظم عمومی در سطح جوامع و مناطق شهری امکان‌پذیر نخواهد بود. لذا، شناخت عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی و سطح تفاوت آن در مناطق مختلف شهری یکی از پیش‌شرط‌های اساسی در برنامه‌ریزی برای ارتقای سطح امنیت اجتماعی می‌باشد. با این ضرورت هدف پژوهش حاضر سنجش میزان احساس امنیت اجتماعی در مناطق شهری اردبیل می‌باشد. مهم‌ترین سؤال‌های پژوهش حاضر به شرح زیر می‌باشد:

۱- احساس امنیت در مناطق مختلف شهر اردبیل به چه میزان است؟

۲- بین احساس امنیت و سن چه رابطه‌ای وجود دارد؟

۳- بین احساس امنیت و جنسیت چه رابطه‌ای وجود دارد؟

۴- بین احساس امنیت و سطح تحصیلات چه رابطه‌ای وجود دارد؟

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۴)

۵- بین احساس امنیت و درآمد چه رابطه‌ای وجود دارد؟

پیشینه پژوهش

از آنجا که مسئله احساس امنیت اجتماعی در هر جامعه مسئله‌ای پیچیده و دارای ابعاد متنوع و متعددی است؛ لذا در تأمین این نیاز نباید از نقش و تأیید عوامل محیطی غافل شد.

جین جکوبز (۱۳۸۶) در کتاب «زندگی و مرگ شهرهای بزرگ آمریکایی» به مسئله امنیت و عوامل بازدارنده فضایی و کالبدی شهرها و محله‌ها اشاره می‌کند. وی بیان می‌کند که آرامش فضای شهری از ابتدا به وسیله پلیس تأمین نمی‌شود ولی با حضور پلیس تضمین می‌شود. آرامش فضای شهری ابتدا به وسیله شبکه ناخودآگاه و پیچیده اجتماعی و استانداردهای موجود میان مردم حفظ می‌شود.

اسکار نیومن (۱۹۷۳) نیز در کتاب «مردم و طراحی در شهر پرخشونت» نظریه فضای قابل دفاع را مطرح می‌کند و پیشنهاد تغییر ساختار محیط شهری را به گونه‌ای می‌دهد که جامعه نه توسط پلیس بلکه توسط افرادی که در عرصه‌هایی خاص سهیم‌اند تعریف گردد.

در پژوهش دیاس و همکاران (۲۰۰۷) به بررسی عوامل اجتماعی و فضایی با توجه به اثری که بر اجزای محیطی و شناخت فضایی محیط‌های باز شهری بر کمبود امنیت و افزایش جرم دارند پرداخته شده است.

جواد افشارکهن و محمد رحیقی یزدی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «تأثیر عوامل محیطی و اجتماعی بر احساس امنیت شهری (مورد مطالعه: محلات منتخب شهر یزد)» با استفاده از ابزار پرسشنامه و آزمون‌های ضریب رگرسیون و پیرسون برای تحلیل داده به این نتیجه رسیده‌اند که متغیرهای فضای فیزیکی، قلمروگرایی، نظارت اجتماعی و تعاملات اجتماعی بر روی احساس امنیت تأثیر دارند ولی میان میزان جرم با احساس امنیت رابطه‌ای به دست نیامد. همچنین متغیرهای تصور مردم، دستیابی به امکانات و سخت کردن آماج جرم بر روی میزان جرم تأثیر دارند.

سیدعبدالحسین نبوی و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی» با استفاده از روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه در بین ساکنان ۱۶ سال و بالاتر شهرستان اهواز به این نتایج دست یافت که

متغیرهای گرایش به مشارکت در تأمین امنیت، تلقی از عملکرد پلیس و پایگاه اجتماعی^۵ اقتصادی به صورت مستقیم و متغیر احساس محرومیت نسبی به طور معکوس بر احساس امنیت اجتماعی افراد تأثیرگذار هستند. متغیرهای تلقی از عملکرد قانون و جنسیت تنها بر بعد امنیت جانی اثرگذار است. لازم به ذکر است که در این تحلیل از ضرایب همبستگی استفاده شده است.

عباس بحری پور و امیر رستگار خالد (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: شهر کاشان)» با استفاده از روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه در بین ساکنان ۱۸ سال و بالاتر، که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انجام یافته است، مهم‌ترین نتایج حاصل از آزمون رابطه بین متغیرهای پژوهش نشان داد که اعتماد اجتماعی شهروندان بر انواع احساس امنیت اجتماعی آنها تأثیرگذار است بدین صورت که هرچه حجم و میزان اعتماد اجتماعی در جامعه بیشتر باشد به همان میزان انواع احساس امنیت اجتماعی نیز بیشتر خواهد بود. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل چندمتغیره نیز بیانگر این موضوع است که متغیرهای مستقل پژوهش توانسته‌اند ۲۳٪ از تغییرات متغیر وابسته، یعنی احساس امنیت، را تبیین کنند.

از تفاوت پژوهش حاضر با پژوهش‌های پیشین می‌توان به مواردی از جمله: سنجش احساس امنیت در ۶ مؤلفه، که در کمتر پژوهشی همه این مؤلفه‌ها لحاظ شده است و تعدد متغیرهای هر مؤلفه که تقریباً به صورت کاملی سنجش آن مؤلفه را پوشش می‌دهد و برای نخستین بار در ۴ منطقه شهری اردبیل انجام شده است، اشاره کرد.

مبانی نظری

امنیت و احساس امنیت

امنیت در لغت به معنای مصون ماندن از هرگونه تهدید و تعرض است. در فرهنگ لغت آکسفورد امنیت به معنای وضعیت و احساس ایمن بودن است و ایمن بودن به معنای محافظت در برابر خطر یا ترس، ایمنی در برابر تهاجم معنا شده است (آقایی و تیمورتاش، ۱۳۸۹: ۸). به عبارت دیگر، امنیت عبارت است از «محافظت در مقابل خطر، احساس ایمنی و رهایی از تردید است» (کارگر، ۱۳۸۹: ۱۹). جان مورز امنیت

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۴)

را رهایی نسبی از تهدیدهای زیان‌بخش و تضمین رفاه آتی می‌داند. همچنین، ولفرز^۱ در مورد امنیت می‌نویسد: امنیت در معنای عینی فقدان تهدید در برابر ارزش‌های کسب‌شده است و یا این‌که بگوییم حفظ ارزش‌ها معادل برقراری امنیت است. امنیت، از یک‌سو وسیله و از سوی دیگر هدف است و به لحاظ پیچیدگی مفهومی جدال‌برانگیز است (ضرابی و جمالی نژاد، ۱۳۸۹: ۲۲۸).

اگرچه در ظاهر فضای مفهوم امنیت کاملاً روشن، شفاف و دارای نمودهای عینی به نظر می‌رسد اما تعریف مفهومی این اصطلاح کاملاً مناقشه‌آمیز است (ماندل، ۱۳۷۷؛ بوزان^۲، ۱۳۷۸: ۵۱). برخی نیز معتقدند امنیت با تعریف مفهوم مخالف آن یعنی ناامنی و بیان شاخص‌های وضعیت فقدان امنیت نیز قابل درک می‌باشد. طبق نظر آنتونی گیدنز احساس امنیت یا پرهیز از اضطراب در روابط اجتماعی ریشه در نهاد و ناخودآگاه انسان دارد که او آن را امنیت وجودی نام نهاده است (ترنر، ۲۰۰۳: ۴۸۰). به نظر وی وضعیت ذهنی آرام در محیطی آشنا و در کنار افرادی که تهدید محسوب نمی‌شوند شکل گرفته و در این وضعیت موجب می‌گردد که فرد بتواند به فعالیت‌های خود بدون وا همه و نگرانی بپردازد. به نظر گیدنز هرچند زندگی مدرن خطر بخشی از حوزه‌ها و شیوه‌های زندگی را کاهش داده اما همراه خود خطرات دیگری را به دنبال آورده است. گیدنز امنیت وجود را یکی از صور مهم احساس امنیت تلقی کرده و معتقد است که این اصطلاح به اطمینانی راجع است که بیشتر اشخاص به تداوم هویت و دوام محیط‌های اجتماعی و مادی کنش در اطراف خود دارند. از این نظر این امنیت پدیده‌ای عاطفی است (گیدنز، ۱۳۷۷: ۱۴۸). همچنین، احساس امنیت به معنای فقدان هراس از این‌که ارزش‌های انسانی مورد حمله قرارگیرد یا به مخاطره نیفتد و به نبود هراس و بیم نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع، اطمینان و آرامش خاطر، ایمنی، آرامش قلب و خاطر جمع بودن است (نوروزی و فولادی سپهر، ۱۳۸۸: ۱۴۹). احساس امنیت تلفیقی از عوامل فردی، روانی و اجتماعی تلقی می‌شود. احساس امنیت در یک جامعه به احساس روانی شهروندان از میزان وجود یا عدم وجود امنیت در آن جامعه ناشی می‌شود و هرچه میزان فراوانی جرم بالاتر باشد احساس امنیت در آن جامعه پایین‌تر است (گروسی و

۱- Volferez.

۲- Buzan.

همکاران، ۱۳۸۶: ۳۰) چراکه به استناد تئوری آنومی دورکیم محل زندگی یا محل سکونت در بروز شرایط جرم‌زدا یا همان امنیت دخیل است. بنابراین، منطقه سکونت بر روی امنیت اجتماعی خانواده تأثیر می‌گذارد. در این زمینه مرتون استدلال می‌کند که ساکنان مناطق محروم اغلب به دلیل نوع تربیت، یادگیری و تجربه زیاد ناکامی رفتارهای خشونت‌آمیز بیشتری از خود نشان می‌دهند (بدار و همکاران، ۱۳۸۰: ۲۲۲) و به همین دلیل در معرض زدو خورد و دعوای بیشتری بوده و با خطرات و آسیب‌های جانی بیشتری مواجه هستند (ستوده، ۱۳۸۱: ۷۷-۷۳).

در میان اندیشمندان حوزه جامعه‌شناسی برای تبیین احساس امنیت از نظریات گالبرایت و بنتام استفاده شده است. در نظر گالبرایت احساس امنیت تحت تأثیر عواملی چون مطالبات شهروندان و رضایتمندی افراد از کیفیت خدمات ارائه شده نظام قراری می‌گیرد (افتخاری، ۱۳۸۲: ۱۰۱). بنتام رفاه و تأمین اجتماعی را از شاخص‌هایی می‌داند که کلیت و جامعیت زندگی اجتماعی بشر را در حال و آینده از حیث عینی و ذهنی دربرمی‌گیرد و یکی از شاخص‌های آن حمایت اجتماعی است (ماهر، ۱۳۸۴: ۱۳۹). در حوزه روان‌شناسی نیز از نظریه‌های فروم و کلندرمن بهره گرفته است. از نظر فروم بین احساس تعلق با احساس امنیت افراد رابطه‌ای بنیادین وجود دارد و هرچه افراد احساس تعلق بیشتری داشته باشند به همان اندازه احساس امنیت آنان بالاتر خواهد بود (لان‌دین، ۱۳۷۸: ۲۲۹). کلندرمن نیز نقش مشارکت را به عنوان یک فرایند اجتماعی انکارناپذیر می‌داند. از نظر ایشان انگیزه مشارکت افراد با احساس امنیت آنان ارتباط دارد (بیات، ۱۳۸۸: ۵۰).

امنیت اجتماعی

در رویکرد سنتی امنیت اجتماعی به بقای اعضای جامعه توجه دارد و آن دسته از عوامل فیزیکی، مادی، که بقای جامعه را تهدید می‌کند، به عنوان تهدیدی برای امنیت اجتماعی تلقی شده؛ از طریق اعمال زور و قدرت در جهت مقابله با آن اقدام می‌شود. در رویکرد مدرن امنیت اجتماعی به نوع بقای اعضای جامعه توجه دارد و عوامل معنوی، فرهنگی، که موجب آسیب‌پذیری شیوه‌های گوناگون زندگی می‌شود، به منزله تهدید اجتماعی خواهند بود (ضرابی و جمالی‌نژاد، ۱۳۸۹: ۲۲۸).

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۴)

پس از جنگ سرد باری بوزان به بررسی و گسترش مفهوم امنیت پرداخت و مفهوم امنیت اجتماعی را طرح‌ریزی نمود. وی و همکارانش این توسعه مفهومی را از طریق توجه به ابعاد مختلف امنیت شامل امنیت اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و نظامی انجام دادند (بیلگین، ۱۹۹۸: ۳۸). وی برای نخستین بار در کتاب «مردم، دولت‌ها و هراس» مفهوم امنیت اجتماعی را به‌عنوان یکی از ابعاد امنیت ملی مطرح نمود (بوزان و ویور^۱، ۱۹۹۸: ۴). از نظر بوزان امنیت اجتماعی زمانی برای فرد مطرح می‌شود که فرد خود را عضو یک گروه اجتماعی بداند (بوزان و ویور، ۱۹۹۸: ۴). وی معتقد است در بحث امنیت حوزه‌ای از حیات، که فرد خود را به‌واسطه مفهوم «ما» بدان متعلق می‌داند و در برابر آن احساس تعهد و تکلیف می‌کند، مورد نظر است. بنابراین، هر عامل و پدیده‌ای که باعث ایجاد اختلال در احساس تعلق و همبستگی اعضای یک گروه گردد؛ در واقع، هویت آن گروه را به مخاطره انداخته و تهدیدی برای امنیت اجتماعی آن قلمداد می‌گردد (بوزان، ۲۰۰۰: ۳). بوزان نقطه آغازین امنیت را ذهنی و مبتنی بر تصمیم بازیگران معرفی می‌کند. او بیان می‌دارد که مسئله امنیت در اجتماع شناخته می‌شود زیرا بازیگران می‌توانند به آن رجوع کنند و برخی پدیده‌ها را به‌عنوان تهدید نگاه کنند (ابراهیمی، ۱۳۸۶: ۴۴۴). همچنین، بوزان در کتاب «امنیت: چهارچوبی برای تحلیل» یک بخش مهم از آن را به امنیت اجتماعی اختصاص داده است. از نظر وی امنیت ملی از چند بخش اساسی تشکیل می‌گردد که یکی از آنها امنیت اجتماعی است. دیگر بخش‌ها عبارتند از: بخش نظامی، بخش محیط‌زیست، بخش اقتصادی و بخش سیاسی. بدین ترتیب، وی میان امنیت ملی و امنیت اجتماعی ارتباط ایجاد می‌کند (بوزان و ویور، ۱۹۹۸: ۴۲).

گیدنز امنیت اجتماعی را شامل تمهیداتی جهت حفظ زندگی اعضای یک جامعه و سپس حفظ راه و روش زندگی آنان می‌داند (گیدنز، ۱۳۷۷: ۶۲۷). ویور «امنیت ساخته و پرداخته شده در اجتماع» را مطرح می‌کند. مدعای وی آن است که باید از رویکردی جامعه‌شناسانه به امنیت نگریسته شود و پس از تحلیل مبانی جامعه‌شناسی امنیت به تعریف آن همت گمارد (مک‌کین لای؛ لیتل، ۱۳۸۰: ۴۸). بر این اساس، ویور حوزه

۱- Weaver.

امنیت را برحسب نوعی دوگانگی امنیت دولت و امنیت اجتماعی در نظر می‌گیرد (روی^۱)، ۱۹۹۶: ۱۱) و خاطرنشان می‌کند که افراد جامعه نمی‌توانند نسبت به چیزهایی که امنیت و هویتشان را تهدید می‌کند احساس مسئولیت نداشته و آنها را تنها به دولت واگذار نمایند (موتیمر، به نقل از نویدنیا، ۱۳۸۲: ۶۲). وی «امنیت اجتماعی را توانایی جامعه برای حفظ ویژگی‌های اساسی‌اش تحت شرایط تغییر و تهدیدات واقعی و محتمل تعریف می‌کند» (غفاری، ۱۳۹۰: ۱۲۲).

تالکوت پارسنز^۲، از جامعه‌شناسان معروف، امنیت را از رویکردی جامعه‌شناختی مورد تحلیل قرار داده است. مسئله اساسی نظریه تحلیل کنش پارسنز مسئله «نظم اجتماعی» است (چلبی، ۱۳۷۵: ۱۴). پارسنز جامعه را به خرده‌سیستم‌هایی تقسیم نموده که هر کدام دارای کارکردی خاص هستند و میزان توانمندی آنان در ایفای کارکردها عامل دوام و بقای جامعه است و بالعکس به میزان کاستی در انجام کارکردها به انسجام و یگانگی جامعه خدشه وارد شده و خطر فروپاشی و زوال آن را تهدید می‌نماید (نویدنیا، ۱۳۸۵: ۳۸-۳۹).

مفهومی که مولار از امنیت اجتماعی مطرح می‌کند با توجه به دگرگونی‌های هویتی ناشی از جهانی‌شدن و کاهش کنترل حکومت‌ها بر ملت‌ها است که باعث شده است در عصر جهانی‌شدن «صورت‌های هویتی به منزله نوعی مقاومت بروز کنند» (صمدی، ۱۳۸۴: ۳۷). از نظر مولار امنیت اجتماعی عبارت است از: «قابلیت حفظ شرایط قابل پذیرش داخلی برای تکامل الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، انجمن‌ها، مذهب، هویت ملی و رسوم» (مولار، به نقل از نویدنیا، ۱۳۸۲: ۶۱).

رابطه فضای شهری و احساس امنیت اجتماعی

با توجه به دیدگاه کسانی چون میتار، پست‌مدرن‌ها، روان‌شناسان اجتماعی، مکتب کارکردگرایی ساختاری (تئوری تعامل تمایز یافته) و نظر دورکیم (تئوری آنومی) دیدگاه مربوط به محیط زندگی، نظریه پنجره‌های شکسته (نظریه نامدنیّت) و تئوری اختلال و بی‌نظمی اجتماعی، که معتقد است فضای شهری از جمله عوامل تأثیرگذار بر احساسات

۱- Roe.

۲- Talcott Parsons.

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۴)

افراد به‌ویژه احساس امنیت آنان می‌باشد، افرادی که در فضای فیزیکی و اجتماعی سالمی به‌سرمی‌برند به‌لحاظ ایمن‌بودن محیط اطرافشان ضریب احساس امنیت بالایی را نسبت به کسانی دارند که فضای اطرافشان آکنده از اختلالات و بی‌نظمی‌هایی است که باعث به‌وجودآمدن احساس ناامنی در جسم و روانشان می‌گردد و ضریب احساس امنیت آنان را کاهش می‌دهد (احمدی و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۳).

علاوه بر نظریه‌های بالا، فیکر هرگونه ناهنجاری در فضای شهری را مقدمه ناامنی به‌شمار آورده و انبوهی جمعیت جوان در شهرهای بزرگ را خطری برای امنیت پایدار شهری می‌داند. به نظر وی مسائل عامه کلان‌شهرها مهاجرت فزاینده روستا^۱ شهری و شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ، حاشیه‌نشینی و جمعیت فقیر شهری است که می‌تواند به ناپایداری امنیتی منجر شود (رهنمایی و پورموسوی، ۱۳۸۵: ۱۸۱-۱۸۰). پیران علت ناپایداری امنیتی در کلان‌شهرها را معضل مسکن، آنومی اجتماعی و ظهور اجتماعات اسکان غیررسمی معرفی نموده است (پیران، ۱۳۸۱: ۱۴۵).

براساس نظریه فشار اجتماعی، که رفتارهای انحرافی را نتیجه فشارهایی می‌داند که بعضی از مردم را به کجروی و بروز ناامنی وادار می‌کند، تأثیر شرایط محیطی بر روی ابعاد امنیت اجتماعی یعنی امنیت مالی، جانی و غیره یکسان و یک‌جهت نیست (بدار و همکاران، ۱۳۸۰: ۲۲۲). همچنین، در رابطه با شرایط محیطی و امنیت فضاهای شهری می‌توان به این نکته اشاره کرد که برخی از فضاها به‌گونه‌ای است که زمینه ترس بیشتری را فراهم می‌آورد. عدم نور کافی در خیابان، خوابیدن و لگردان و معتادان در کنار خیابان و نبود پیاده‌رو در اتوبان‌ها از آن جمله‌اند. براساس نظریه اسکان نیومن (۱۹۷۳) فضاهایی که امکان دیدن و دیده‌شدن در آنها بیشتر باشد و در ضمن امکان کمی برای فرار فراهم آورند پتانسیل کمتری برای فعالیت مجرمان فراهم می‌آورند (سویتزرا، ۱۹۹۷: ۱۱). همچنین، به گفته کارمونا^۲ در جایی که مردم احساس عدم آسایش می‌کنند و یا می‌ترسند؛ قلمرو فضای عمومی تنزل می‌کند و عدم استفاده بعضی فضاها گاهی مربوط به ترس از حضور در آن فضاهاست (کارمونا، ۲۰۰۳: ۲۴۰).

۱- Schweitzer.

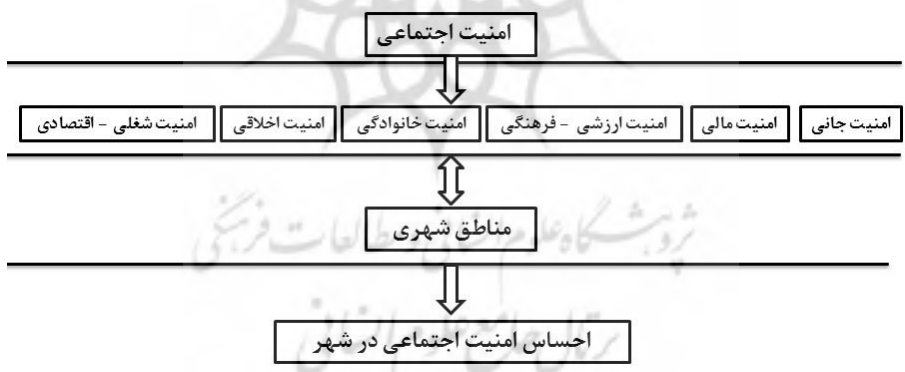
۲- Carmona.

می‌توان با استفاده از نظرات افراد مختلف به انتخاب شاخص‌های امنیت اجتماعی مبادرت ورزید (جدول‌های شماره ۱ و ۲).

جدول (۱): شاخص‌های احساس امنیت اجتماعی پژوهش و ارتباط آنها با نظریه‌های اندیشمندان مطرح در این حوزه

ردیف	شاخص‌ها	امیل دورکیم	مارکس	آنتونی گیدنز	باری بوزان	میران مینار	سامپسون	مصطفی کامل السعید	گاگر	پارسونز
۱	امنیت جانی	*		*	*	*	*		*	*
۲	امنیت مالی			*	*	*	*		*	*
۳	امنیت ارزشی - فرهنگی	*	*	*	*	*	*	*		*
۴	امنیت خانوادگی			*	*	*	*	*		*
۵	امنیت اخلاقی	*	*	*	*	*	*	*		*
۶	امنیت شغلی - اقتصادی		*	*	*	*	*	*		*

(مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۴)

شکل (۱): مدل مفهومی پژوهش (مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۴)

جدول (۲): شاخص‌های احساس امنیت اجتماعی در مناطق شهری

گروه بندی	شاخص	ردیف
امنیت جانی	نگرانی از تردد در خیابان‌ها و کوچه‌های خلوت	۱
	نگرانی از سوارشدن بر خودروهای شخصی	۲

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۴)

ردیف	شاخص	گروه بندی	
۳	نگرانی از مزاحمت‌های ارادل و اوباش	گروه بندی	
۴	نگرانی از تنهاماندن در خانه		
۵	نگرانی از تردد کودکان در کوچه‌ها و خیابان‌ها		
۶	نگرانی از تردد در یک خیابان یا کوچه خلوت در شب		
۷	نگرانی از آراستن کودکان به زیورآلات		
۸	نگرانی از رفت‌وآمد به خانه همسایه‌ها		
۹	نگرانی از تجاوز به عنف		
۱۰	نگرانی از مشاهده درگیری در منطقه		
۱۱	نگرانی از آلوده شدن به موادمخدر		
۱۲	نگرانی از مورد تعقیب واقع شدن توسط افراد شرور		
۱۳	نگرانی از دوستی با افراد غریبه		
۱۴	نگرانی از حمل پول		امنیت مالی
۱۵	نگرانی از حمل اشیای قیمتی		
۱۶	نگرانی از سرقت منزل		
۱۷	نگرانی از پارک خودروها در خیابان		
۱۸	نگرانی از مشاهده سرقت مسلحانه		
۱۹	نگرانی از وجود کلاهبرداری در برخی از مؤسسات و انجمن‌های مردمی		
۲۰	نگرانی از بی‌احترامی به ارزش‌های دینی	امنیت ارزشی و فرهنگی	
۲۱	نگرانی از شنیدن الفاظ مبتذل		
۲۲	نگرانی از درگیری بین اقوام مختلف در منطقه		
۲۴	نگرانی در مورد از بین رفتن آداب و رسوم و الگوهای سنتی		
۲۵	نگرانی از شرکت و عضویت در گروه‌ها و انجمن‌های مذهبی و سیاسی مختلف		
۲۶	میزان احساس تعلق خاطر به جامعه و گروه‌های اجتماعی		
۲۷	نگرانی از اعتماد کردن به سایر افراد		
۲۸	نگرانی از بیان آزادانه افکار خود		
۲۹	نگرانی از فروپاشی خانواده	امنیت خانوادگی	
۳۰	نگرانی از بروز طلاق		
۳۱	نگرانی از آینده فرزندان	امنیت اخلاقی	
۳۲	نگرانی از گسترش فساد		
۳۳	نگرانی از تکثیر فیلم‌های مبتذل و مستهجن		
۳۴	ترس زنان و دختران از تردد در خیابان‌ها و کوچه‌ها	امنیت شغلی و اقتصادی	
۳۵	نگرانی از زورگیری و باجگیری از کسبه و بازاریان محل		
۳۶	نگرانی از دست‌نیافتن به شغل و درآمد پایدار		
۳۷	ترس از سرمایه‌گذاری به‌منظور تولید و ایجاد اشتغال		

(مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۴)

روش تحقیق

روش تحقیق پژوهش حاضر توصیفی^۵ تحلیلی و از لحاظ هدف کاربردی است. در این راستا، پژوهشگران با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی و براساس متغیرهای پژوهش اقدام به طراحی پرسشنامه ۵گزینه‌ای طیف لیکرت نموده‌اند. حجم جامعه آماری جمعیت مناطق چهارگانه شهر اردبیل می‌باشد که براساس فرمول کوکران و نمونه‌گیری تصادفی ساده برای هر منطقه به ترتیب، ۳۸۳، ۳۸۲، ۳۸۳ و ۳۸۳ نفر انتخاب شدند و توزیع پرسشنامه نیز به صورت تصادفی در داخل خوشه‌ها انجام شد. در نهایت برای تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها از آزمون‌های آماری تحلیل عاملی اکتشافی، کولموگروف^۶ اسمیرنوف، آزمون T مستقل، آزمون تعقیبی Games-Howell، تحلیل واریانس یک‌طرفه و آزمون فریدمن استفاده شد.

معرفی محدوده مورد مطالعه

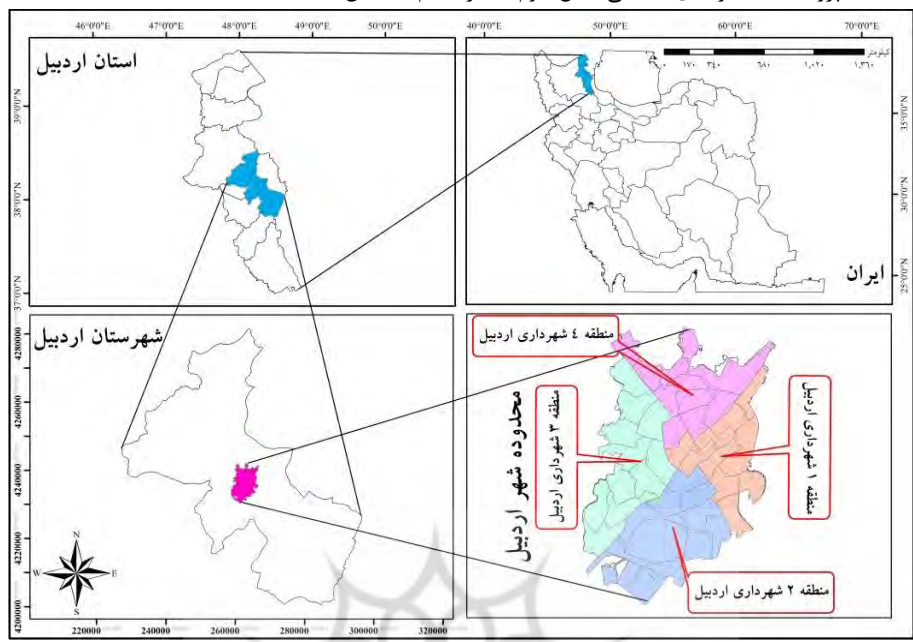
شهر اردبیل قلمرو پژوهش پیش‌رو می‌باشد که در مختصات جغرافیایی ۴۸ درجه و ۱۵ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۱۹ دقیقه طول شرقی و ۳۸ درجه و ۱۱ دقیقه تا ۳۸ درجه و ۱۷ دقیقه عرض شمالی استقرار یافته است (نقشه شماره ۱). این شهر براساس مصوبات طرح جامع (۱۳۸۶) به ۴ منطقه شهرداری (جدول شماره ۳) و ۴۴ ناحیه شهری تقسیم شده است. مساحت شهر در سال ۱۳۹۴ بیش از ۶۱۰۰ هکتار و جمعیت آن مطابق آخرین سرشماری رسمی در سال ۱۳۹۰، ۴۸۵۱۵۳ نفر بوده است.

جدول (۳): جمعیت و مساحت مناطق چهارگانه شهر اردبیل

ردیف	منطقه شهرداری	جمعیت	مساحت	تراکم جمعیتی (نفر در هکتار)
۱	منطقه ۱	۱۱۷۸۱۴	۱۱۶۰۶۰۱۷،۵۱ مترمربع	۱۰۱،۵۱
۲	منطقه ۲	۷۴۰۷۱	۱۶۹۸۲۱۷۶،۱۳ مترمربع	۴۳،۶۱
۳	منطقه ۳	۱۷۲۲۵۵	۱۵۹۷۷۹۴۹،۰۷ مترمربع	۱۰۷،۸۰
۴	منطقه ۴	۱۱۸۴۹۲	۱۲۵۴۶۲۶۸،۲۵ مترمربع	۹۴،۴۴

(مأخذ: طرح جامع شهر اردبیل، ۱۳۸۹ با محاسبات نگارندگان)

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۴)

نقشه (۱): موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه

(مأخذ: ترسیم نگارندگان براساس نقشه‌های پایه وزارت کشور، ۱۳۹۴)

یافته‌های پژوهش

مشخصات و ویژگی‌های جامعه نمونه در جدول شماره (۴) بیان شده‌است. همان‌گونه که در جدول زیر مشاهده می‌شود ویژگی‌های مربوط به جامعه نمونه در ۴ منطقه شهر اردبیل تفاوت بارزی با هم ندارند و از این حیث نتایج و تحلیل‌های پژوهش درستی و صحت خود را حفظ می‌کنند.

جدول (۴): ویژگی‌های مربوط به جامعه نمونه

منطقه	جنسیت		سطح سواد						
	مرد	زن	کارشناسی	کاردانی	دیپلم	سیکل	ابتدایی	بی سواد	
۱	۵۹٪	۴۱٪	۳۵٪	۱۵٪	۲۴٪	۶٪	۴٪	۱٪	
۲	۶۱٪	۳۹٪	۳۳٪	۱۷٪	۲۵٪	۴٪	۳٪	-	
۳	۵۸٪	۴۲٪	۳۹٪	۱۳٪	۲۳٪	۳٪	۵٪	-	
۴	۵۹٪	۴۱٪	۳۷٪	۱۸٪	۲۱٪	۴٪	۴٪	۲٪	

منطقه	رده سنی					نوع شغل				
	کمتر از ۲۵ سال	۲۵-۳۵	۳۵-۴۵	۴۵-۵۵	۵۵ و بالاتر	دولتی	خانه‌دار	آزاد	بازنشسته	بیکار
۱	۷٪	۳۷٪	۲۷٪	۲۱٪	۸٪	۲۴٪	۱۷٪	۳۸٪	۸٪	۱۳٪
۲	۶٪	۳۹٪	۲۹٪	۲۲٪	۴٪	۲۲٪	۱۸٪	۳۷٪	۹٪	۱۴٪
۳	۹٪	۳۶٪	۳۰٪	۱۹٪	۶٪	۲۶٪	۱۹٪	۳۳٪	۸٪	۱۴٪
۴	۸٪	۳۸٪	۳۲٪	۱۷٪	۵٪	۲۵٪	۱۷٪	۳۴٪	۸٪	۱۶٪

(مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴)

روایی پرسشنامه

منظور از روایی این است که محتوای ابزار گردآوری اطلاعات یا سؤالات مندرج در ابزار دقیقاً متغیرها و موضوع مورد مطالعه را بسنجد. به عبارت دیگر، ابزارهای گردآوری اطلاعات عین واقعیت را به خوبی نشان دهند (سرمد و دیگران، ۱۳۹۲: ۵۳). در واقع، مقصود از روایی آن است که ابزار اندازه‌گیری بتواند خصیصه و ویژگی مورد نظر را اندازه‌گیری کند. اهمیت روایی از آن جهت است که معیارهای نامناسب و ناکافی می‌تواند هر پژوهش علمی را بی‌ارزش و ناروا سازد (خاکی، ۱۳۸۴: ۲۵). به منظور اعتبار بیشتر پرسشنامه با روش اعتبار محتوا مورد بررسی قرار گرفت و برای تضمین اعتبار محتوای پرسشنامه با بهره‌گیری از روش دلفی از نظر متخصصان و اساتید دانشگاه استفاده شد. با کسب نظرات افراد یادشده اصلاحات لازم در سؤال‌ها به عمل آمده و بدین ترتیب اطمینان حاصل شد که پرسشنامه همان اهداف پژوهش مورد نظر را می‌سنجد.

پایایی پرسشنامه

پایایی یا قابلیت اعتماد یکی دیگر از ویژگی‌های فنی ابزار اندازه‌گیری است که نشان‌دهنده این است که ابزارهای اندازه‌گیری، که برای سنجش متغیر و صفتی خاص ساخته شده، تا چه اندازه نتایج یکسانی را در شرایط مشابه به دست می‌دهد. به عبارت دیگر، ابزار پایا ابزاری است که از خاصیت تکرارپذیری و سنجش نتایج یکسان برخوردار باشد (حافظ‌نیا، ۱۳۸۴: ۱۸۳). یکی از روش‌های محاسبه قابلیت پایایی ضریب

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۴)

آلفای کرونباخ^۱ می‌باشد که برای محاسبه آن در این پژوهش مطالعه‌ای مقدماتی با توزیع ۴۰ پرسشنامه در قالب پیش‌آزمون استفاده شده‌است. سپس با استفاده از نرم‌افزار SPSS مقدار آلفا برای کل پرسشنامه به شرح جدول شماره (۵) به دست آمده‌است. در پژوهش‌های علوم انسانی ضریب آلفای بالاتر از ۰/۷ قابل قبول می‌باشد (آذر و مؤمنی، ۱۳۸۳: ۳۲). لذا، با توجه به این که هم آلفای تک‌تک ابعاد و هم آلفای کلی پرسشنامه بیش از ۰/۷ می‌باشد؛ می‌توان پایایی پرسشنامه‌های مذکور را مطلوب ارزیابی کرد. در جدول شماره (۵) آلفای درونی تک‌تک ابعاد و آلفای هر گروه‌بندی به تفکیک ذکر شده‌است. لازم به توضیح است که عنوان شاخص‌ها در جدول شماره (۲) بیان شده‌است که در جدول زیر فقط شماره آنها ذکر گردید.

جدول (۵): آلفای کرونباخ پایداری ابعاد احساس امنیت اجتماعی

گروه‌بندی	شاخص‌ها	آلفای درونی	گروه‌بندی	شاخص‌ها	آلفای درونی
امنیت جانی (۰/۷۰۶)	۲۰	۰/۷۳۴	امنیت ارزشی و فرهنگی (۰/۷۴۰)	۱	۰/۷۰۸
	۲۱	۰/۷۴۱		۲	۰/۷۱۰
	۲۲	۰/۷۳۹		۳	۰/۷۰۵
	۲۳	۰/۷۴۴		۴	۰/۷۰۶
	۲۴	۰/۷۴۶		۵	۰/۷۱۲
	۲۵	۰/۷۳۵		۶	۰/۷۰۳
	۲۶	۰/۷۳۴		۷	۰/۷۰۷
	۲۷	۰/۷۳۸		۸	۰/۷۰۸
	۲۸	۰/۷۴۳		۹	۰/۷۰۲
	۲۹	۰/۷۴۰		۱۰	۰/۷۰۱
امنیت مالی (۰/۸۱۱)	۳۰	۰/۷۴۶	امنیت خانوادگی (۰/۷۴۴)	۱۱	۰/۷۰۴
	۳۱	۰/۷۴۳		۱۲	۰/۷۰۶
	۳۲	۰/۷۵۳		۱۳	۰/۷۰۷
	۳۳	۰/۷۵۸		۱۴	۰/۸۰۹
	۳۴	۰/۷۵۵		۱۵	۰/۸۰۵
	۳۵	۰/۷۳۴		۱۶	۰/۸۱۴
	۳۶	۰/۷۲۷		۱۷	۰/۸۰۶
	۳۷	۰/۷۳۰		۱۸	۰/۸۱۵
	-----	-----		-----	۱۹

(مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS، ۱۳۹۴)

تحلیل عامل اکتشافی

تحلیل عامل اکتشافی زمانی به کار می‌رود که شواهد کافی برای تشکیل فرضیه درباره تعداد عامل‌های مناسب به منظور تعیین تعداد یا ماهیت عامل‌هایی که پراکندگی بین متغیرها را توجیه می‌کنند، وجود نداشته باشد. بنابراین، تحلیل اکتشافی بیشتر به عنوان یک روش تدوین و تولید نظریه و نه یک روش آزمون نظریه در نظر گرفته می‌شود. همه روش‌های تحلیل عاملی اکتشافی تمایل دارند نتایج مشابه با راه‌حل مؤلفه‌های اصلی به دست دهند. وقتی تعداد متغیرها نسبتاً بزرگ و میزان اشتراک هیچ کدام از آنها کمتر از ۰,۴ نباشد؛ همه روش‌های اکتشافی نتایج مشابه تولید می‌کنند. به همین منظور برای بررسی روایی سازه‌ای پرسشنامه حسابداری و شبکه فساد و نیز ساختار عوامل متغیرهای پژوهش شیوه آماری تحلیل عاملی از نوع اکتشافی و به روش مؤلفه‌های اصلی توأم با چرخش واریماکس و نمودار اسکری مورد استفاده قرار می‌گیرد.

باتوجه به ویژگی‌های پژوهش حاضر و نمونه‌گیری انجام شده می‌توان ادعان کرد که معیار ترکیب ماتریس داده‌ها، حجم نمونه، شاخص رابطه و مستقل بودن اندازه‌گیری رعایت شده و یا امکان لازم برای اجرای تحلیل عاملی را دارند. سایر معیارها شامل معیار KMO، آزمون بارتلت، معیار درصد تجمعی واریانس و معیار سنگریزه کتل در خلال بخش تحلیل عامل اکتشافی مورد سنجش و تأیید قرار گرفته‌اند. حائز اهمیت است که برای استخراج عامل‌ها از بین روش‌های درست‌نمایی بیشینه، کمترین مجذورات، عامل‌یابی آلفا، تحلیل وارونه و تحلیل مؤلفه اصلی برای تشخیص ابعاد و گویه‌های زیربنایی و اصلی پژوهش روش مؤلفه‌های اصلی به کار برده شده است. بر این اساس از میان روش‌های مختلف چرخش، روش چرخش واریماکس برگزیده و استفاده شد.

نتایج تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه امنیت اجتماعی

برای ارزیابی متغیرهای پژوهش حاضر در پرسشنامه از ۳۶ شاخص یا سؤال استفاده شده است. باتوجه به آن که تحلیل عامل اکتشافی به روش مؤلفه‌های اصلی صورت گرفت، همان‌طور که در جدول شماره (۵) مشاهده می‌شود، مقدار KMO برابر است با ۰/۸۹۶ و آزمون کرویت بارتلت در سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ (Sig) رد می‌شود.

جدول (۶): نتایج آزمون KMO و کرویت بارتلت برای پرسشنامه امنیت اجتماعی

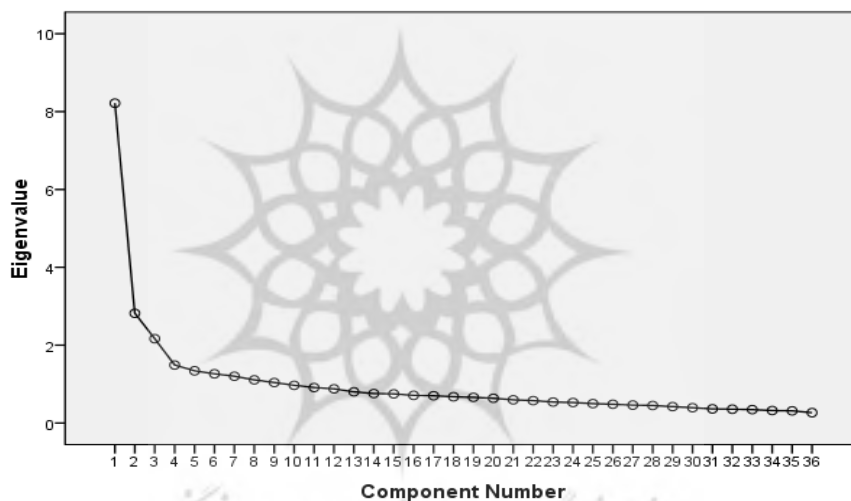
پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۴)

KMO and Bartlett's Test		
KMO شاخص		۰,۸۹۶
آزمون کرویت بارلت	مقدار کای اسکویر	۱۷۶۶
	درجه آزادی	۰
	(Sig) سطح معناداری	۰,۰۰۰

(مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS، ۱۳۹۴)

بنابراین، اجرای تحلیل عاملی براساس ماتریس همبستگی حاصل در گروه‌های نمونه قابل توجیه بوده و با اطمینان می‌توان تحلیل عاملی نمود. نمودار سنگریزه کتل و ماتریس همبستگی دوران یافته پرسشنامه امنیت اجتماعی نیز در شکل شماره (۲) آمده‌است.

Scree Plot

شکل (۲): نمودار سنگریزه کتل مربوط به مؤلفه‌های پرسشنامه

(مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS، ۱۳۹۴)

باتوجه به تحلیل عاملی مشخص شد که ۹ شاخص از ۳۷ شاخص پژوهش نزدیک ۶۰٪ از کل واریانس مربوط به احساس امنیت اجتماعی را تبیین می‌کنند. همان‌گونه که در جدول زیر هم مشاهده می‌شود مقادیر عناصر استخراجی بعد از انجام چرخش در ۹ دسته طبقه‌بندی شدند که به قرار زیر هستند:

جدول (۷): نتایج روش تحلیل عاملی پرسش‌های مربوط به امنیت اجتماعی پس از دوران ماتریسی به

روش واریماکس

شاخص‌ها	ضریب	دسته
۹	۰,۰۹۴	اول
۸	۰,۰۶۳	دوم
۱۳	۰,۰۸۰	سوم
۲۴	۰,۰۹۳	
۶	۰,۰۶۵	چهارم
۷	۰,۰۷۷	پنجم
۱۵	۰,۰۹۱	
۳۰	۰,۰۸۹	
۱۱	۰,۰۶۳	ششم
۲۱	۰,۰۸۴	
۳۶	۰,۰۸۸	هفتم
۱۲	۰,۰۵۷	هشتم
۱۹	۰,۰۹۳	
۳۵	۰,۰۸۱	
۲۹	۰,۰۷۸	نهم
۲۰	۰,۰۵۷	
۲۷	۰,۰۸۷	

مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS، ۱۳۹۴

همان‌گونه در جدول شماره (۷) مشاهده می‌شود بیشترین بار عاملی را شاخص‌های نگرانی از تجاوز به عنف، نگرانی در مورد از بین رفتن آداب و رسوم و الگوهای سنتی، نگرانی از وجود کلاهبرداری در برخی از مؤسسات و انجمن‌های مردمی، نگرانی از حمل اشیای قیمتی، نگرانی از بروز طلاق، نگرانی نیافتن شغل و درآمد پایدار، نگرانی از اعتماد کردن به سایر افراد و نگرانی از شنیدن الفاظ مبتذل در خصوص خود اختصاص داده‌اند.

آزمون نرمال بودن

پس از توصیف متغیرها در نمونه‌های آماری پژوهش به بررسی فرضیه‌ها و اهداف مطرح‌شده توسط آزمون‌های آماری پرداخته می‌شود و با استفاده از تحلیل آماری یافته‌ها درباره صحت و سقم ادعای پژوهشگر تحلیل انجام می‌شود. پیش از شروع آماره‌ها از آزمون کلوموگروف اسمیرنوف (K-S) در نرم‌افزار SPSS، برای مشخص نمودن

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۴)

وضعیت نرمال بودن داده‌ها استفاده شد که نتیجه آن به این شرح می‌باشد: برای امتیازهای مجموع مؤلفه‌های متغیرها، که از نوع فاصله‌ای می‌باشند و مطابق جدول شماره (۸) Sig (سطح معنی‌داری) برای امنیت برابر ۰,۱۸۰ می‌باشد، برای ابعاد آن «نیز به تفکیک در جدول زیر ارایه شده‌است. بنابراین، فرض H_0 (مبنی بر غیرنرمال بودن) رد و فرض مقابل H_1 (مبنی بر نرمال بودن) مورد تأیید می‌باشد. لذا، در ادامه استنباط فرض نرمال بودن داده‌ها مورد توجه واقع شده‌است.

جدول (۸): بررسی وضعیت نرمال بودن داده‌های پرسشنامه از آزمون K-S

آزمون	امنیت جانی	امنیت مالی	امنیت ارزشی و فرهنگی	امنیت خانوادگی	امنیت اخلاقی	امنیت شغلی و اقتصادی	امنیت
کلوموگروف اسمیرنوف	۱,۱۰۲	۱,۱۰۲	۰,۶۱۹	۰,۶۹۰	۱,۵۴۷	۱,۳۲۹	۱,۰۹۷
سطح معناداری	۰,۱۷۶	۰,۰۸۷	۰,۸۳۸	۰,۷۲۸	۰,۲۱۴	۰,۳۱۸	۰,۱۸۰

(مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS، ۱۳۹۴)

تحلیل واریانس یک‌طرفه^۱

این نوع آزمون را آزمون غیروابسته نیز می‌خوانند. در این نوع آزمون تفاوت بین میانگین‌های بیشتر از ۲ جامعه آماری مستقل مورد آزمون قرار می‌گیرد.

مقایسه تطبیقی میانگین امنیت شغلی در بین مناطق چهارگانه اردبیل

برای انجام آزمون فوق فرضیه‌های H_0 و H_1 را به صورت زیر تعریف می‌کنیم.

$$\begin{cases} H_0 & \text{بین میانگین امنیت اجتماعی در مناطق شهری رابطه‌ی معنی‌داری وجود ندارد} \\ H_1 & \text{بین میانگین امنیت اجتماعی در مناطق شهری رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد} \end{cases}$$

۱- One-Way Anova.

جدول (۹): مقایسه میانگین امنیت اجتماعی در مناطق شهری با استفاده از آزمون ANOVA

ANOVA					
امنیت شغلی	سطح اطمینان				
	مجموع مربع انحرافات	درجه آزادی	میانگین مربع انحرافات	F	سطح اطمینان
درون گروهی	۱۴۹,۴۲۸	۳	۴۹,۸۰۹	۸۲۱,۹۶۷	۰,۰۰۰
بین گروهی	۹۲,۱۰۹	۱۵۲۰	۰,۰۶۱		
مجموع	۲۴۱,۵۳۷	۱۵۲۳			

(مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS، ۱۳۹۴)

براساس نتایج مشهود در جدول شماره (۹) براساس سطح اطمینان ۰/۰۰۰، که کمتر از ۰/۰۵ است، تفاوت معنادار آماری بین میانگین امنیت اجتماعی براساس دسته‌بندی مناطق شهری وجود دارد. بنابراین، به‌منظور بررسی تفاوت میانگین‌ها از روش تعقیبی Games-Howell استفاده شد.

جدول (۱۰): نتایج آزمون تعقیبی Games-Howell مربوط به امنیت اجتماعی

Sig	تفاوت میانگین‌ها	(I) مناطق	(I) مناطق
۰,۰۰۰۰	*-۰,۴۲۹۹۴	منطقه ۱	منطقه ۴
۰,۰۰۰۰	*-۰,۸۸۳۶۱	منطقه ۲	
۰,۰۰۰	*-۰,۳۸۹۹۳	منطقه ۳	

(مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS، ۱۳۹۴)

همان‌گونه‌که در جدول شماره (۱۰) مشاهده می‌شود میانگین امنیت اجتماعی در منطقه ۴ با سایر گروه‌ها متفاوت می‌باشد و دارای کمترین مقدار است.

تحلیل واریانس یک‌طرفه برای بررسی میانگین امنیت اجتماعی بر حسب میزان تحصیلات

جدول (۱۱): مقایسه میانگین امنیت اجتماعی در رده‌های تحصیلی با استفاده از آزمون ANOVA

ANOVA					
سطح اطمینان	امنیت اجتماعی				
	F	میانگین مربع انحرافات	درجه آزادی	مجموع مربع انحرافات	سطح اطمینان
۰,۰۱۱	۴,۶۸۷	۱,۲۳۶	۶	۰,۳۳۳	درون گروهی
		۰,۱۷۴	۱۵۱۷	۲۴۱,۲۰۴	بین گروهی
			۱۵۲۳	۲۴۱,۵۳۷	مجموع

(مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS، ۱۳۹۴)

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۴)

براساس نتایج مشهود در جدول شماره (۱۱) براساس سطح اطمینان ۰,۰۱۱، که کمتر از ۰/۰۵ است، تفاوت معنادار آماری بین میانگین امنیت اجتماعی براساس دسته‌بندی تحصیلی وجود دارد. بنابراین، به‌منظور بررسی تفاوت میانگین‌ها از روش تعقیبی Games-Howell استفاده شد.

جدول (۱۲): نتایج آزمون تعقیبی Games-Howell مربوط به امنیت اجتماعی

Sig	تفاوت میانگین‌ها	تحصیلات (J)	تحصیلات (I)
۰,۰۱۴	*۰,۴۲۹۹۴	بی‌سواد	کارشناس ارشد و بالاتر
۰,۰۰۶	*۰,۸۸۳۶۱	ابتدایی	
۰,۰۲۱	*۰,۴۸۲۳	سیکل	
۰,۰۰۴	*۰,۳۴۲۰	دیپلم	
۰,۱۵۰۶	۰,۲۸۳۷	کاردانی	
۰,۰۹۷۹	۰,۰۰۵۸۰	کارشناسی	

(مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS، ۱۳۹۴)

همان‌گونه‌که در جدول شماره (۱۲) مشاهده می‌شود میانگین امنیت اجتماعی در بین افراد دارای تحصیلات دانشگاهی بیشتر از سایر افراد می‌باشد. در واقع، سطح تحصیلات در افزایش حس امنیت در مناطق شهری دارای تأثیر مستقیم است.

تحلیل واریانس یک‌طرفه برای بررسی میانگین امنیت اجتماعی بر حسب رده‌های سنی

جدول (۱۳): مقایسه میانگین امنیت اجتماعی در رده‌های سنی با استفاده از آزمون ANOVA

ANOVA					
سطح اطمینان	F	میانگین مربع انحرافات	درجه آزادی	مجموع مربع انحرافات	امنیت اجتماعی
۰,۰۰۰	۸,۱۷۲	۱,۴۸۳	۵	۸,۹۰۱	درون‌گروهی
		۰,۱۸۲	۱۵۱۸	۱۵,۰۶۸	بین‌گروهی
			۱۵۲۳	۲۳,۹۶۹	مجموع

(مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS، ۱۳۹۴)

براساس نتایج مشهود در جدول شماره (۱۳) براساس سطح اطمینان ۰,۰۰۰، که کمتر از ۰,۰۵ است، تفاوت معنادار آماری بین میانگین امنیت اجتماعی براساس دسته‌بندی رده سنی وجود دارد. بنابراین، به‌منظور بررسی تفاوت میانگین‌ها از روش تعقیبی Games-Howell استفاده شد.

جدول (۱۴): نتایج آزمون تعقیبی Games-Howell مربوط به امنیت اجتماعی با رده سنی

Sig	تفاوت میانگین‌ها	(J) رده سنی	(I) رده سنی
۰,۰۱۲	*۰,۵۵۱۷۲	۲۵ کمتر از	۴۵-۳۵
۰,۰۰۰	*۱,۱۴۴۸۴	۳۵-۲۵	
۰,۲۰۹	-۰,۲۸۶۵۱	۴۵-۳۵	
۰,۵۶۴	-۰,۱۹۴۲۷	۵۵-۴۵	
۰,۰۴۰	۰,۴۹۴۸۴	بیشتر از ۵۵	

(مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS, ۱۳۹۴)

همان‌گونه که در جدول شماره (۱۴) مشاهده می‌شود میانگین امنیت اجتماعی در رده سنی ۴۵-۳۵ با گروه زیر ۲۵ سال و ۳۵-۲۵ و بیشتر از ۵۰ سال دارای تفاوت معنادار آماری می‌باشد. در واقع در رده سنی بین ۳۵ تا ۵۵ ساله امنیت اجتماعی بیشتر از سایر گروه‌ها می‌باشد.

تحلیل واریانس یک‌طرفه برای بررسی میانگین امنیت اجتماعی بر حسب شغل

جدول (۱۵): مقایسه میانگین امنیت اجتماعی بر حسب شغل با استفاده از آزمون ANOVA

ANOVA					
سطح اطمینان	F	میانگین مربع انحرافات	درجه آزادی	مجموع مربع انحرافات	امنیت اجتماعی
۰,۰۰۵	۳,۴۰۸	۰,۰۶۵	۴	۰,۲۵۹	درون گروهی
		۰,۱۵۹	۱۵۱۹	۲۴۱,۲۷۸	بین گروهی
			۱۵۲۳	۲۴۱,۵۳۷	مجموع

(مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS, ۱۳۹۴)

بر اساس نتایج مشهود در جدول شماره (۱۵) بر اساس سطح اطمینان ۰,۰۰۰، که کمتر از ۰,۰۵ است، تفاوت معنادار آماری بین میانگین امنیت اجتماعی بر اساس دسته‌بندی شغلی وجود دارد. بنابراین، به منظور بررسی تفاوت میانگین‌ها از روش تعقیبی Games-Howell استفاده شد.

جدول (۱۶): نتایج آزمون تعقیبی Games-Howell مربوط به امنیت اجتماعی با شغل

Sig	تفاوت میانگین‌ها	(J) شغل	(I) شغل
۰,۰۰۸	*-۱,۲۳۱۷۴	دولتی	بیکار
۰,۴۳۶	۰,۴۸۸۴	خانه‌دار	
۰,۰۱۹	*-۰,۹۸۴۵۶	آزاد	
۰/۰۲۴	*-۰,۲۷۳۵۴	بازنشسته	

(مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS, ۱۳۹۴)

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۴)

همان‌گونه که در جدول شماره (۱۶) مشاهده می‌شود میانگین امنیت اجتماعی در بین افراد بیکار و خانم‌های خانه‌دار کمتر از مشاغل دیگر می‌باشد و همان‌طور که از اختلاف میانگین‌ها مشخص است افراد با مشاغل دولتی و آزاد دارای بیشترین میزان امنیت اجتماعی می‌باشند.

آزمون T- مستقل مقایسه میانگین امنیت اجتماعی از لحاظ جنسیت

نتایج حاصل آزمون T مستقل بین دو گروه زن و مرد برای مقایسه میانگین امنیت اجتماعی در جدول شماره (۱۷) نمایش داده شده‌است و نیز باتوجه به فرضیه H مبنی بر تفاوت‌نداشتن معنادار آماری بین میانگین آزموده شده‌است.

جدول (۱۷): مقایسه میانگین با استفاده از آزمون T-مستقل

برای مقایسه میانگین‌ها T آزمون						آزمون لیون برای مقایسه واریانس‌ها		آزمون لیون	مقدار آماره آزادی	درجه آزادی	سطح معنی‌داری آزمون T	تفاوت میانگین	تفاوت انحراف میانگین	سطح اطمینان	
پایین‌ترین	بالا‌ترین	سطح معنی‌داری آزمون	سطح معنی‌داری آزمون	سطح معنی‌داری آزمون	سطح معنی‌داری آزمون										
۰,۰۵۰۲۹	-۰,۰۳۱۳	۰,۰۲۰۸۰	۰,۰۰۹۴۸	۰,۰۴۶	۱۵۲۲	۲,۴۵۶	۰,۲۱۱	۱,۵۶۶	۰,۰۵	۰,۰۴۶	۰,۰۰۹۴۸	۰,۰۲۰۶۶	۰,۰۳۱۰	-۰,۰۳۱۰	۰,۰۵۰۰۱

(مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS, ۱۳۹۴)

باتوجه به آزمون T صورت‌گرفته از اطلاعات به‌دست‌آمده مشاهده می‌شود که سطح معنی‌داری آزمون لیون بیشتر از ۰,۰۵ می‌باشد یعنی واریانس‌ها برابر می‌باشد. بنابراین، برای آزمون T سطر اول داده‌ها خوانده می‌شود که در این حالت (سطح معنی‌داری $\text{sig}=0,046$) می‌باشد که کمتر از مقدار ۰,۰۵ در سطح اطمینان ۹۵٪ می‌باشد. لذا، فرضیه H رد شده و درواقع، تفاوت معنادار آماری مشاهده شده‌است. باتوجه به تفاوت میانگین مشاهده می‌شود که میانگین امنیت اجتماعی در بین مردان بیشتر از زنان است.

آزمون فریدمن

برای مقایسه میانگین رتبه امنیت اجتماعی از دیدگاه ساکنان از آزمون رتبه‌بندی فریدمن استفاده شده‌است. نتایج جدول شماره (۱۸) نشان می‌دهد که منطقه ۲ بالاترین میانگین رتبه را کسب کرده‌است.

جدول (۱۸): میانگین رتبه امنیت اجتماعی از دیدگاه ساکنان مناطق شهری اردبیل

مناطق	میانگین رتبه
منطقه ۱	۲,۵۰
منطقه ۲	۲,۸۹
منطقه ۳	۲,۷۸
منطقه ۴	۱,۱۸

(مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS، ۱۳۹۴)

فرض صفر: ارزیابی یکسانی در ارتباط با امنیت اجتماعی وجود ندارد.

فرض یک: ارزیابی یکسانی در ارتباط با امنیت اجتماعی وجود دارد.

اگر مقدار سطح معنی‌داری بزرگ‌تر از مقدار خطای ۰,۰۵ باشد فرض صفر را نتیجه می‌گیریم و در صورتی که سطح معنی‌داری کوچک‌تر از مقدار خطای ۰,۰۵ باشد فرض یک را نتیجه می‌گیریم.

جدول (۱۹): نتیجه آزمون رتبه‌بندی فریدمن

مقدار کای اسکویر	سطح معنی‌داری	خطا	تأیید فرضیه	نتیجه‌گیری
۳۸۸,۷۲۳	۰,۰۰۰	۰,۰۵	H_1	اختلاف معنی‌دار است

(مأخذ: تحلیل‌های نگارندگان در محیط نرم‌افزاری SPSS، ۱۳۹۴)

حال چون مقدار سطح معنی‌داری برابر صفر است و کوچک‌تر از مقدار خطای ۰/۰۵ می‌باشد فرض یک را نتیجه می‌گیریم یعنی بین دیدگاه‌ها نسبت به امنیت اجتماعی تفاوت وجود دارد و اختلاف معنی‌دار است. پس با توجه به آزمون فریدمن و میانگین رتبه شاخص‌ها در آزمون به رتبه‌بندی می‌پردازیم.

جدول (۲۰): رتبه‌بندی دیدگاه ساکنان نسبت به امنیت شغلی

رتبه اول	منطقه ۲
رتبه دوم	منطقه ۳
رتبه سوم	منطقه ۱
رتبه چهارم	منطقه ۴

نتیجه‌گیری

اگرچه امنیت مسئله مهمی است اما بسیاری از جامعه‌شناسان و اندیشمندان این حوزه احساس امنیت را مهم‌تر و ضروری‌تر از وجود امنیت توصیف می‌کنند و معتقدند در جوامع مختلف عوامل بسیاری در فقدان یا کمبود این احساس دخیل هستند. همچنین، بسیاری از دانشمندان معتقدند که امنیت پدیده‌ای احساسی و ادراکی است و بیشتر به احساس روانی شهروندان از عوامل تهدیدکننده جرم برمی‌گردد و ممکن است میزان احساس ناامنی فرد با واقعیت خارجی میزان عوامل تهدیدکننده مطابقت نداشته باشد یا برعکس، متناسب با میزان و اثر عوامل تهدیدکننده میزان احساس ناامنی فرد نیز در نوسان باشد. بنابراین، نمی‌توان بیان کرد در جامعه‌ای که امنیت وجود دارد حتماً احساس امنیت نیز وجود دارد چراکه احساس امنیت از موارد دیگری همانند ذهنیت مردم از جامعه مورد مطالعه نشأت می‌گیرد.

باتوجه به بحث محوری احساس امنیت اجتماعی شاخص‌هایی که در این پژوهش استفاده شده است شامل امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت ارزشی و فرهنگی، امنیت خانوادگی، امنیت اخلاقی، امنیت شغلی و اقتصادی است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که تفاوت معناداری بین مناطق شهری و احساس امنیت اجتماعی وجود دارد به طوری که با سطح اطمینان ۰,۰۰۰ (بالای ۰/۹۵) منطقه ۴ دارای کمترین امنیت اجتماعی و منطقه ۲ دارای بیشترین امنیت اجتماعی می‌باشد. همچنین، بین احساس امنیت اجتماعی و سطح تحصیلات رابطه وجود دارد به طوری که میانگین احساس امنیت اجتماعی در بین افراد دارای تحصیلات دانشگاهی بیشتر از سایر افراد می‌باشد. درواقع، سطح تحصیلات در افزایش حس امنیت در مناطق شهری دارای تأثیر مستقیم است.

بین احساس امنیت اجتماعی و سن نیز رابطه معناداری وجود دارد. درواقع، در رده سنی بین ۳۵ تا ۵۵ ساله احساس امنیت اجتماعی بیشتر از سایر گروه‌ها است. بین احساس امنیت اجتماعی و مشاغل رابطه وجود دارد بدین شرح که میانگین احساس امنیت اجتماعی در بین افراد بیکار و خانم‌های خانه‌دار کمتر از مشاغل دیگر می‌باشد و همان‌طور که از اختلاف میانگین‌ها مشخص است افراد با مشاغل دولتی و آزاد دارای بیشترین احساس امنیت اجتماعی می‌باشند. همچنین، میانگین احساس امنیت

اجتماعی در بین مردان بیشتر از زنان است. باتوجه به آزمون رتبه‌بندی فریدمن منطقه ۲ دارای رتبه یک، منطقه ۴ دارای رتبه آخر و مناطق ۳ و ۱ به ترتیب دوم و سوم شدند.

پیشنهادها

باتوجه به نتایج آمار استنباطی پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود.

حوزه امنیت جانی:

- از آنجایی که براساس یافته‌های پژوهش احساس امنیت در زنان کمتر از مردان می‌باشد لازم است که نیروی انتظامی با تأمین امنیت اماکن عمومی مثل بوستان‌ها از طریق افزایش نیرو در این اماکن و یا تأمین امنیت خیابان‌ها در شب باعث افزایش احساس امنیت در بین زنان شود؛
- شناسایی فضاهای ناامن در مناطق شهر و تدوین برنامه‌هایی برای رسیدن به پایداری در این فضاها؛
- افزایش طرح‌های ضربتی برای جمع‌آوری اراذل و اوباش و سارقان در راستای تأمین امنیت شهروندان؛
- براساس یافته‌های پژوهش گروه‌های سنی پایین‌تر از احساس امنیت کمتری برخوردارند. بنابراین ضروری است سازمان‌های ذی‌ربط برای افزایش احساس امنیت در رده‌های سنی پایین‌تر نظارت مستقیم داشته و تأمین امنیت بیشتر را در فضاهایی که مختص افراد کم سن و سال می‌باشد افزایش دهند.

حوزه امنیت مالی:

- نظارت دقیق و مستقیم بر مؤسسات و انجمن‌های مالی و پولی و تأمین امنیت سرمایه‌های مردم در این مؤسسات؛
- ایجاد تدابیری مانند: افزایش مأموران انتظامی و پارکبانان، مکانیابی و ساخت پارکینگ‌های خودرو، افزایش نصب دوربین‌های امنیتی به‌ویژه در مناطق مستعد سرقت و غیره برای تأمین امنیت خودروهای پارک‌شده در کنار خیابان‌ها.

حوزه امنیت فرهنگی و ارزشی:

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۴)

- افزایش مشارکت اجتماعی در بین شهروندان باعث افزایش احساس امنیت اجتماعی می‌شود. از این رو با زمینه‌سازی برای افزایش مشارکت در بین مردم در مناسبت‌ها می‌توانند گام مؤثری در این زمینه بردارند؛
- نیروی انتظامی با اجرای دقیق وظایف خود به بالارفتن اعتماد اجتماعی و به تبع آن بالارفتن احساس امنیت اجتماعی کمک کند؛
- افزایش روابط اجتماعی در بین شهروندان باعث افزایش احساس امنیت می‌شود. از این رو، نهادهای آموزشی و رسانه‌های جمعی می‌توانند در جهت بسترسازی برای تقویت روابط اجتماعی در بین مردم گام مؤثری بردارند.

حوزه امنیت خانوادگی:

- تدوین و اجرای برنامه‌های جامع آموزش تربیت فرزند برای والدین و جلوگیری از مشکلات احتمالی در این حوزه؛
- ارائه برنامه‌های آموزشی از سوی صدا و سیما و همچنین برگزاری کلاس‌های مختلف رایگان از سوی شهرداری و سایر سازمان‌های ذی‌ربط در حوزه ازدواج و زندگی زناشویی به منظور جلوگیری از بروز اختلافات و طلاق که امنیت خانوادگی را تهدید می‌کنند.

حوزه امنیت اخلاقی:

- تدوین قوانین و مقررات و نظارت مستقیم در حوزه خرید و فروش فیلم‌ها و سایر عواملی که موجب گسترش فساد و ناامنی اخلاقی می‌شوند.

حوزه امنیت شغلی و اقتصادی:

- نهادها و سازمان‌های مربوطه با برنامه‌ریزی سنجیده در ارتقای بیشتر احساس امنیت افراد گروه‌های شغلی همچون کارمندان دولتی، بازنشستگان و غیره گام بردارند؛
- با برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های مختلف در شهر اردبیل به‌ویژه طرح‌های مربوط به حوزه گردشگری، صنایع سبز و غیره می‌توان به شغل و درآمد پایدار دست یافت؛

- باتوجه به یافته‌های پژوهش، افراد بیکار و خانه‌دار از احساس امنیت کمتری نسبت به سایر مشاغل برخوردارند و در این راستا لازم است که سازمان‌های ذی‌ربط با برنامه‌ریزی دقیق و سنجیده به ایجاد مشاغل و کاهش نرخ بیکاری اقدام نمایند و برنامه‌های مختلفی را نیز برای زنان خانه‌دار طرح‌ریزی نمایند تا این گروه‌ها از احساس امنیت بیشتری برخوردار شوند.

منابع

- آذر، عادل؛ مومنی، منصور (۱۳۹۲)، آمار و کاربرد آن در مدیریت، ج ۱، تهران: انتشارات سمت.
- ابراهیمی، نبی‌اله (۱۳۸۶)، تأملی بر مبانی و فرهنگ کپنهاگ، فصلنامه سیاست خارجی، سال ۲۱، شماره ۸۲، صص ۴۵۸-۴۳۹.
- احمدی، حبیب؛ مرادی، گلمراد؛ آذرگون، زهره (۱۳۸۶)، بررسی رابطه میان مشارکت مردمی و احساس امنیت اجتماعی (مورد مطالعه: شهر اسلام‌آباد غرب)، فصلنامه توسعه انسانی، دوره اول، شماره ۴، صص ۹۱-۱۱۰.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۲)، ساختار اجتماعی امنیت (مطالعه موردی: جمهوری اسلامی ایران)، مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی، ج ۱، معاونت اجتماعی ناجا، تهران: انتشارات گلیونه.
- افشارکهن، جواد؛ رحیقی یزدی، محمد (۱۳۹۲)، تأثیر عوامل محیطی و اجتماعی بر احساس امنیت شهری (مورد مطالعه: محلات منتخب شهر یزد)، فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی شهری، سال ۲، شماره ۸، صص ۷۸-۵۹.
- آقایی، علی‌اکبر؛ تیمورتاش، حسن (۱۳۸۹)، بررسی رابطه و فرایند آسیب اجتماعی و امنیت اجتماعی، نشریه دانشنامه، شماره ۷۸، صص ۲۲-۳.
- بحری‌پور، عباس؛ رستگارخالد، امیر (۱۳۹۲)، بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: شهرکاشان)، فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، سال ۴، شماره ۱۰، صص ۲۶-۹.
- بدار، لوک؛ دزبل، ژوزه؛ لامارش، لوک (۱۳۸۰)، روان‌شناسی اجتماعی، ترجمه حمزه گنجی، تهران: نشر ساوالان.
- بوزان، باری (۱۳۷۸)، مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه پژوهشگرده مطالعات راهبردی، تهران: انتشارات مطالعات راهبردی.
- بیات، بهرام (۱۳۸۸)، احساس امنیت اجتماعی، نشر امیرکبیر، چاپ اول، تهران.
- پیران، پرویز (۱۳۸۱)، شرایط موجود کلان‌شهرهای کشور، چالش‌های فرارو و راهبردهای اساسی آینده، مجموعه مقالات همایش چالش‌ها و چشم‌اندازهای توسعه ایران، تهران: مؤسسه عالی آموزش و پژوهش.
- جیکوبز، جین (۱۳۸۶)، مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی، ترجمه حمیدرضا پارسی و آرزو افلاطونی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

- چلبی، مسعود (۱۳۷۵)، جامعه‌شناسی نظم؛ تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی، تهران: نشر نی.
- حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۸)، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، چاپ دوم، تهران: انتشارات سمت.
- خاکی، غلامرضا (۱۳۸۴)، روش تحقیق با رویکرد به پایان‌نامه‌نویسی، ج ۱، تهران: انتشارات بازتاب.
- رسولی، رضا؛ صالحی، علی (۱۳۹۰)، بررسی و تبیین عوامل مؤثر بر امنیت اجتماعی جوانان، فصلنامه دانش انتظامی، سال ۱۲، شماره ۲، صص ۲۰۱-۱۶۵.
- رهنمایی، محمدتقی؛ پورموسوی، سیدموسی (۱۳۸۵)، بررسی ناپایداری‌های امنیتی کلان‌شهر تهران براساس شاخص‌های توسعه پایدار شهری، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، دوره ۳۸، شماره ۵۷، صص ۱۹۳-۱۷۷.
- ستوده، هدایت‌اله (۱۳۸۱)، آسیب‌شناسی اجتماعی، جامعه‌شناسی انحرافات، تهران: انتشارات آوای نور.
- سرمد، زهره؛ بازگان، عباس؛ حجازی، الهه (۱۳۹۲)، روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، چاپ سوم، تهران: انتشارات آگه.
- صالحی، اسماعیل (۱۳۸۷)، ویژگی‌های محیطی فضای شهری امن، تهران: انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات و معماری.
- صمدی، جمیل (۱۳۸۴)، بررسی امنیت اجتماعی در شهر سنندج، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- ضرابی، اصغر؛ جمالی‌نژاد، مهدی (۱۳۸۹)، بررسی نقش مدیریت هماهنگ شهری در تحقق بخشی میزان امنیت اجتماعی (موردپژوهی: استان اصفهان)، نشریه مدیریت شهری، شماره ۲۶، صص ۲۴۰-۲۲۵.
- طرح جامع شهر اردبیل (۱۳۸۹)، شرکت مهندسی طرح و کاول با همکاری مهندسين مشاور شهرسازی، معماری و گردشگری پارسوماش، سازمان مسکن و شهرسازی استان اردبیل.
- غفاری، غلامرضا (۱۳۹۰)، سرمایه اجتماعی و امنیت انتظامی، چاپ اول، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- غنی‌زاده، مسعود (۱۳۸۹)، شاخص‌های شهری و امنیت اقتصادی، نخستین همایش علمی تخصصی نظارت همگانی شهرداری تهران.
- کارگر، بهمن (۱۳۸۹)، فضا، جامعه و امنیت اجتماعی در حاشیه جنوبی کلان‌شهر تهران (شهرستان اسلامشهر)، نشریه مطالعات امنیت اجتماعی، دوره جدید، شماره ۲۲، صص ۴۲-۱۳.

- پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۴)
- کارگر، بهمن؛ سرور، رحیم (۱۳۹۰)، شهر، حاشیه و امنیت اجتماعی، تهران: انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
  - کرامتی، مهدی (۱۳۸۵)، بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان مراکز استان‌های کشور (پیمایش دوم)، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، معاونت اجتماعی و ارشاد ناجا ° مرکز مستندات اجتماعی، شماره ۶ و ۷.
  - گروسی، سعیده؛ میرزایی، جلال؛ شاه‌رخی، احسان (۱۳۸۶)، بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت (مطالعه موردی: دانشجویان دختر دانشگاه آزاد جیرفت)، فصلنامه دانش انتظامی، سال ۹، شماره ۲، صص ۴۰-۲۶.
  - گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷)، پیامدهای مدرنیته، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر مرکز.
  - لاندین، رابرت ویلیام (۱۳۸۷)، نظریه‌ها و نظام‌های روان‌شناسی، ترجمه یحیی سیدمحمودی، مؤسسه نشر ویرایش، تهران.
  - ماندل، رابرت (۱۳۷۷)، چهره متغیر امنیت ملی، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
  - ماهر، علی (۱۳۸۴)، بررسی رابطه فقط و سلامت در ایران، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال ۵، شماره ۱۸، صص ۱۴۵-۱۲۶.
  - مک کلین لای، آردی؛ لیتل، آر (۱۳۸۰)، امنیت جهانی؛ رویکردها و نظریه‌ها، ترجمه اصغر افتخاری، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
  - نبوی، سیدعبدالحسین؛ حسین‌زاده، علی حسین؛ حسینی، سیده هاجر (۱۳۸۹)، بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی، مجله جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۱، شماره ۴، صص ۹۶-۷۳.
  - نوروزی، فیض‌اله؛ فولادی سپهر، سارا (۱۳۸۸)، بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۲۹-۱۵ ساله شهر تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن، مجله راهبرد، شماره ۵۳، صص ۱۵۹-۱۲۹.
  - نویدنیا، منیژه (۱۳۸۲)، درآمدی بر امنیت اجتماعی، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال ۶، شماره مسلسل ۱۹.
  - نویدنیا، منیژه (۱۳۸۵)، گفتمانی پیرامون امنیت اجتماعی، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، معاونت اجتماعی و ارشاد ناجا، مرکز مستندات اجتماعی، شماره ۴ و ۵.
  - Bilging, Pinar; Both, Ken; Jones, Richard Wyn (۱۹۹۸). Security studies: The next stage? Inverno ۹۸, N ۴۸-۲.

- Buzan, Barry (۲۰۰۰), Security Studies: Beyond Strategy . (www.Yorku.ca/dmutimer*securitystudies.htm).
- Buzan, Barry; Weaver, Ole (۱۹۹۸). Liberalism and security: the contradictions of the liberal leviathan, Copenhagen peace research institute (COPRI) Working papers.
- Carmona, Cathew. & Heath, Tim. & Oc, Taner. & Tiesdell Steven. (۲۰۰۳) "Public Places ,Urban Spaces , Architectural Press", New York, Paris.
- Dias, L. Et Al, (۲۰۰۷). Urban Security and Spatial Behavior, Syntactic and Perceptual Analysis of the Central Area of Porto Allegre. ۶th International Space Syntax Symposium. Istanbul.
- Friedman, Thomas (۲۰۰۰) The Lexus and The olive Tree: Understanding Globalization, Harpercollins.
- Friedman, Thomas (۲۰۰۷) The World Is Flat, A Brief History of the Twenty-First Century, Canada: Douglas & McIntyre Ltd.
- Newman, O. (۱۹۷۳) "Defensible Space: People and Design in the Violent City", London, Architectural Press.
- Roe, Paul (۱۹۹۶). The societal security dilemma Copenhagen peace research institute (COPRI) Working papers.
- Schweitzer, J. H. et.al (۱۹۷۷) The Impact of the Built Environment on Crime and Fear of Crime in Urban Neighborhoods, Journal of Urban Technology, Vol. ۶, N.۳.
- Turner, Jonathan H, (۲۰۰۳) The structure of sociological theory. Thousand oaks, calif, Wadsworth publication.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی